
Anbudet

Eskilstuna - Strängnäs

Släktforskarförening

Informationsblad för Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening

Nr 2 - 2016

Arm- och halsringar från Marias fynd. Foto: Statens Historiska Museum

Innehåll

Ordförandespalten.....	2
En av överlevarna.....	3
Eskilstuna – donationernas stad.....	4
Runars råd.....	5
En klok gubbe och lite om läkarvård förr.....	6
De elva barnen Blidberg.....	8
Resa i fädrens spår 2015.....	11
Lämna skrivbordet.....	13
Hon gräver där hon står.....	14
Hur en gammal anteckning fick liv.....	15
Laga skifte i Ekeby i Frustuna socken.....	15
Kursverksamheten.....	17
Notis ur Strengnes tidning 1846.....	17
Vad är en fontang?.....	18
Boktips.....	19
Studie-/forskarresa till Landsarkivet i Uppsala 10 maj.....	20
Medlemskortt.....	20

Ordförandespalten

Att ändra på gamla vanor har sina sidor. Det fick vi i styrelsen erfara när vi kom på den ljus idén att låta trycka inbetalningskortet, för medlemsavgiften kommande år, på sista sidan av Anbudet nr 4 förra året. Ett par veckor före årsmötet den 27 februari blev vi sen varse att nästa hälften av våra medlemmar inte betalt sin avgift. Mail, brev och samtal med de "skyldiga" visade att många inte reagerat för inbetalningskortet utan väntat på ett som skulle trilla ur tidningen.

Nu väntar kanske nästa omgång, då medlemskort kommer att förtryckas på sista sidan i Anbudet nr 2, som kommer i början av maj (denna tidning). Vidare är det så bestämt att det endast är huvudmedlem som skall få kort. Nog nu om detta.

Verksamheterna, med undantag av studiecirkel, har varit igång som planerat. Vi var med på Gillberg-Lista hembygdsdag, vilket var roligt och givande. Här tror jag det finns mycket att vinna på ett ökat samarbete med hembygdsföreningar i olika sammanhang.

Den kommande sommaren hoppas jag att vädret blir en aning bättre än förra året. Jag har planerat att besöka ett antal av de platser där mina och fruns anfäder har varit verksamma. I år skall detta delvis samordnas med besök på Släktforskarvärdshuset och förbundets riksstämma i Umeå den 19-21 augusti. På hemmaplan deltar föreningen i Kultur 16 i Strängnäs i början av maj, Folkbildningens dag 28 maj i Eskilstuna och Mälardagen i Strängnäs den 20 augusti. Vill ni vara med och hjälpa till så är det bara att höra av sig till någon av oss i styrelsen.

Jag har funderat en hel del på utveckling som varit inom släktforskarområdet. Innan datorerna gjorde sitt inträde så samlades man och hjälptes åt, pratade och hade kul. Idag ser det inte likadant ut. Våra datorer i lokalerna har fyllts med det mesta som kan behövas men ändå är det ofta glest med folk där, trots att det är gratis. Vi hittar de flesta hemma knackande på sin egen dator. Fortsätter denna trend kan vi snart avskaffa lokalerna. Vi tappar något viktigt. Det är genom att byta sina erfarenheter med andra forskare som man själv utvecklas på området. Sen får vi inte glömma den sociala delen, det är bra mycket roligare och trevligare att träffa "levande" personer.

Ha nu en skön och avkopplande sommar

Christer

Eskilstuna – Strängnäs Släktforskarförening

Föreningslokal Eskilstuna

Dambergsgatan 1, 633 41 Eskilstuna
016-12 21 47, essf@telia.com

Föreningslokal i Strängnäs

Sörgårdsgatan 20,
645 33 Strängnäs

Hemsida: www.essf.se

Medlemskap

Medlemsavgift	200.-/år
Familjemedlem	100.-/år
Ungdom upp till 23 år	25.-/år

Plusgiro 73 81 41 – 1

Styrelse

Ordförande	Christer Ståhl	0159-315 64
Vice ordf.	Kerstin Mathisen	070-292 41 44
Sekreterare	Iris Rehnholm	016-51 24 97
Kassör	Bertil Hedspång	076-222 98 60

Ledamöter

Ingela Fängström	0152-75 25 76
Rolf Lagell	016-14 24 47
Jan Netzel	016-12 26 06

Kommittéansvariga

Se hemsidan www.essf.se

Revisorer

Marie Cypriansen	016-14 59 18
Birgitta Widén	016-600 76

Valberedning

Sammanställande	
Göran Olofsson	016-916 48

Anbudet

Ansvarig utgivare Christer Ståhl

Redaktör Sven Kullman 016-12 62 87
sven.kullman@telia.com

Teknisk redaktör Håkan Olle Larsson
reproconsult@telia.com

Eftertryck eller citat

Får gärna göras ur Anbudet under förutsättning att källan och författaren anges

Webbmaster

vakant

Se mer information på www.essf.se

En av överlevarna

I senaste numret av *Anbudet* läste vi om korvetten *Carlskronas* tragiska öde.

En av de 17 bärgade var min morfars farfar underofficerskorpral *Carl Johan Pettersson*, född 1817. Då han mönstrade på 1845, var han gift med *Carlotta Sjögren* och hade två små barn, *Amalia Charlotta* 3 år och *Carl Oscar Mauritz* 1 år. Jag känner med den unga modern, som skulle lämnas ensam med de två små under nästan ett helt år, mer eller mindre utan kontakt. *Carlskrona* veckoblad rapporterade ju visserligen då och då från de hamnar som fartyget anlöpte, men ändå.....

I jungman Steinbecks memoarer berättar han att alle man blev beordrade upp på däck. *Carl Johan*, som satt i arresten, blev utsläppt av kocken. Tur för honom. Allt gick mycket fort. Barkassen slängdes över bord i samma kastvind som välte korvetten. I den krabba sjön samlades så småningom ett antal män, bland dem *Carl Johan*. Då jungman Steinbeck nådde fram till barbassen, befanns ca åtta man vara i eller runt slupen, som var till relingen fylld med vatten. Männerna var dåligt klädda, somliga i byxor och eller skjorta, några i paradisdräkt (dvs. =naken).

Nätterna var kalla, dagarna heta och soliga och havet fullt av hajar. Efter att ha lyckats tömma båten på vatten började de ro mot land. Det fanns två åror och två plankor till hjälp. Sol och salt brände hårt på de nakna kropparna och de var utan mat och vatten. Under hand lyckades de plocka upp ytterligare några man. På fjärde dagens morgon siktades en seglare. De uttröttade männen tog i allt vad de förmådde för att komma så nära, att de kunde bli observerade. Deras tur berodde även på att det var svag bris denna dag, annars hade skeppet seglat ifrån dem. Skeppet, som tog dem ombord, var Svahn från Phiadelphia.

Vid sjöförklaringen som upprättades av löjtnant Thersmeden fick alla redogöra för händelseförloppet den 30/4 1846. Den ende som inte hade något att anföra var underofficerskorpralen Pettersson, som var arresterad under däck och inte kunde komma med någon upplysning .

Hemresan gick med båt till Göteborg och därefter landvägen till Karlskrona. Jag kan tänka mig alla tårar av

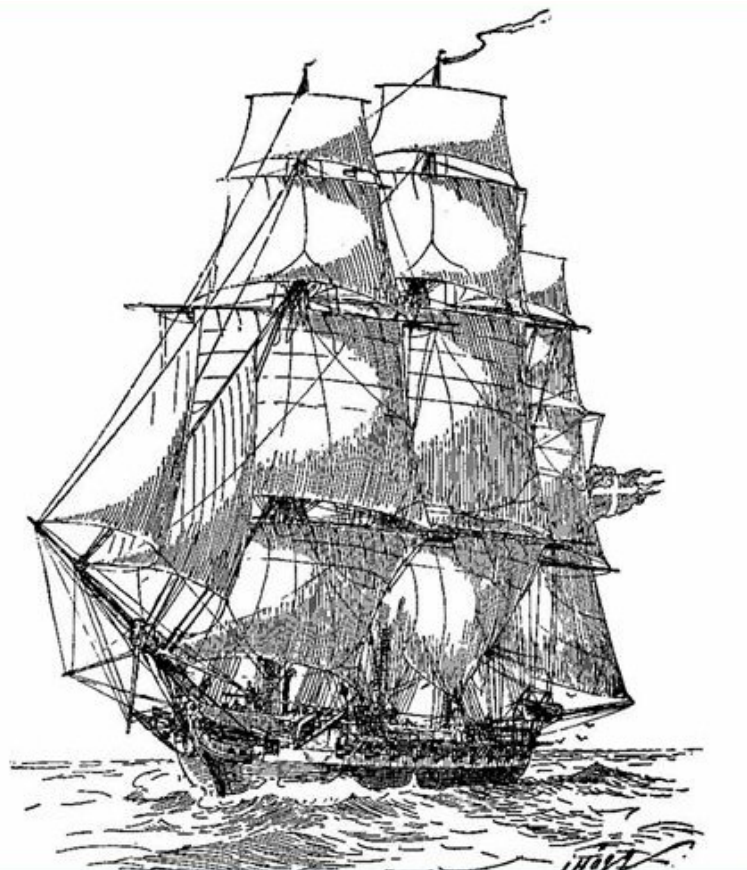
glädje och kramar då far och make åter var i hemmets sköte. *Carl Johan Pettersson*, morfars farfar, dog ung, bara 37 år gammal i lungdot.

Familjeskrönan berättar att morfars farfar låg och simmade i den krabba sjön med hjälp av en planka. Ytterligare en olyckskamrat klamrade sig fast i samma. De båda karlarna pratades vid om hur detta kunnat hända den "Svenska Juvelen", som skeppet allmänt kallades. Så ställdes frågan, "Hur har du det hemmavid?"

Carl Johan svarade, "fru och två små", varvid kamraten genmälde, "du har större chans att klara dig om du är ensam om plankan". Så släppte han taget och försvann i vågorna.

Som kuriosa kan nämnas att en av mina kusiner Tomas Sieurin berättade att läkaren ombord Johan Sieurin var en avlägsen släkting. Han hade blivit utskickad av familjen för att militärlivet skulle sätta pli på honom.

Inger Larsson

Corvetten Carlskrona. Teckning av amiral Jacob Hägg. Bildkälla: Sjöhistoriska museet

Eskilstuna - donationernas stad

Flera av Eskilstunas ledande landmärken, till exempel Klosters kyrka, finansierades på sin tid med hjälp av privata donationer. I denna artikel berättar Oskar Nilsson, samordnare vid Eskilskällan, om donationskulturen i Eskilstuna och om Jeanette Zetterberg, stadens mest kända donator.

Det politiska livet i Sverige dominerades fram till rösträttsreformen 1918 helt av borgarklassen, som också hade den ekonomiska makten. Inte minst i Eskilstuna som under 1800-talet befann sig i snabb industriell expansion hade borgarklassen en stark ställning. Industrimän och köpmän dominerade i stadsfullmäktige från grundandet 1863 och kom att bilda nätverk som styrde i både politik och näringsliv. Samtidigt uppstod sociala problem i landet i industrialiseringens spår. Ett lågt skattetryck i kombination med stora sociala behov ledde till att ca. 7.500 donationer genomfördes i Sverige mellan åren 1851 och 1900.

Den svenska stad som blivit mest känd för sina donationer är Göteborg. Totalt genomfördes donationer till ett värde av ungefär 30 miljoner kronor i Göteborg fram till 1913. Konserthuset och Konstmuseet vid Götaplatsen grundades med donationsmedel liksom högskolan, Sahlgrenska sjukhuset och Chalmers Tekniska Högskola. En rik borgarklass, varav många kom från England där det fanns en lång tradition på detta område, låg bakom dessa donationer. I Göteborg fanns en "donationsanda" där borgarklassens ledande familjer överträffade varandra i donationer som gav ära och ryktbarhet. Men hur var det i Eskilstuna?

Erik Laurén har i boken *Eskilstuna stads donatorer* gjort en inventering av samtliga donationer i staden fram till 1946. Totalt listas 138 donatorer. Donationerna var väsentligt mindre än i Göteborg och gick i huvudsak till utbildning och sociala ändamål. Den första donationen av betydelse skedde 1837, då Fristadsläkaren Olof Galléen, svärson till den förmodne förläggaren Ernst Halenius, donerade 25.000 riksdaler "att användas till nu varande Scholae Inrättning samt fattiga barns af båda könen uppfostran, kläder och underhåll". Ytterligare medel till utbildning och fattigvård donerades till Färila, Klosters, Fors, Husby och Årila församlingar.

Jeanette Zetterbergs donation

Den mest omtalade och betydelsefulla av Eskilstuna stads donationer tillkännagavs 1867, då Johanna Fredrika Zetterberg, kallad Jeanette, avled. Jeanette var dotter till borgaren Adam Sundin och hans maka Anna-Greta.

Jeanette Zetterberg. Foto: A Zetherström, Eskilstuna.
Bildkälla: Eskilskällan

1809, 27 år gammal, gifte hon sig med handelsmannen Sven Gustaf Sandin som kom från Borås. Han öppnade en av allt att döma blomstrande handelsrörelse i Eskilstuna där matvaror och textilier såldes. Redan efter tre år avled dock maken. Året efter gifte hon om sig med Christofer Zetterberg. Zetterberg hade kommit till Eskilstuna 1792 från Roslagen för att arbeta i Fristaden. Med hjälp av kontakter slog han sig fram i staden och fick möjlighet att åka till Tyskland för att studera klingsmide, det vill säga sablar och liknande. När han kom till Eskilstuna påbörjade han egen klingsmidestillverkning där han så småningom blev dominerande. Christoffer Zetterberg blev snart också förläggare vilket innebar att han köpte upp produkter från smeder som han sålde vidare, bland annat i Stockholm. Förlagsverksamheten blev mycket framgångsrik och innebar också att många företagare i fristaden blev beroende av Zetterberg. Christofer Zetterberg hade genomfört en klassresa: han började som lärling, startade eget,

blev arbetsgivare och slutligen förläggare. Dessutom fick han kommunala uppdrag och byggde nätverk i staden. 1818 fick han ekonomie doktors namn av kungen. Giftermålet med Jeanette Sandin anses ha bidragit till hans framgångar då han mot varor från hennes butik på Köpmangatan kunde byta till sig hantverkarnas smiden, som sedan såldes i Stockholm. Affärerna gick allt bättre. Vid sin död 1852 ägde Zetterberg inte mindre än tio fastigheter i Eskilstuna.

Christopher Zetterberg var liksom sin hustru religiös och ansåg att arbetarna borde uppfostras till arbetsamhet och lydnad. Christofer gjorde inga betydande donationer, arvet gick till hans hustru, men i sin välgörenhet kom hon att följa hans ideal. Efter makens död sålde hon hans affärsverksamhet till makens gamle medarbetare Johan Svengren. Det var på denna tid svårt för en kvinna att driva affärsverksamhet på egen hand. Istället ägnade hon sin tid åt välgörenhet. Som ordförande i Eskilstuna Fruntimmersförening tog hon aktivt del i arbetet med att uppfostra arbetarna till lydnad och religiositet. Fruntimmersföreningen åtog sig också så småningom att ha tillsyn över hanslörd i flickskolan. Styrelsen bestod av kvinnor ur stadens elit: en prostinna, en doktorinna och en direktörskas fanns med förutom Jeanette Zetterberg. Välgörenhet var en arena där kvinnor var välkomna vid 1800-talets mitt. Intressant är att stadens prost Ulrik Lundgren tillkallades som rådgivande herre, som när fru Zetterberg så önskade fick överta ordförandeskapet. Ulrik Lundgren var enligt Erik Laurén i Eskilstuna stads donatorer en hårt arbetande kyrkoherde. Han grundade Eskilstuna barnhem 1862 och ägnade stort intresse åt sociala frågor, som alkoholmissbruk och fattigvård. Jeanette Zetterberg avled 1867. Hon efterlämnade drygt 300.000 riksdaler och var vid sin bortgång sannolikt den rikaste personen i Eskilstuna.

I februari 1867 upprättade Jeanette Zetterberg sitt testamente. Sedan livräntor utgått till tjänare och bekanta fördelades kapitalet enligt följande:

- 50.000 riksdaler till uppförande av ett nytt länslasarett i Eskilstuna. Länslasarettet på Kyrkogatan kom att stå klart 1871.
- Rådhusbron var vid Jeanette Zetterbergs bortgång i utomordentligt dåligt skick. Bron hade reparerats och byggts om men förhållandena var olidliga. Staden fick nu 50.000 riksdaler till en ny bro. 1881-fjorton år efter Jeanette Zetterbergs död-stod den nya bron äntligen klar.
- Fruntimmersföreningen, Jeanettes skötebarn, fick 5000 riksdaler på villkor att räntan gick till kläder till fattiga barn.
- återstoden testamenterades till en ny kyrkobyggnad i pastoratet. Jeanette Zetterbergs starka religiositet och vänskap med kyrkoherden i Eskilstuna Ulrik Lundgren kan ha bidragit till denna donation.

Jeanette Zetterbergs donationer spelade utomordentligt stor roll för Eskilstunas modernisering, inte minst tillkomsten av det nya lasarettet 1871 innebar ett stort framsteg för sjukdomsbekämpningen i staden. Det kom dock att ta lång tid innan donationerna kunde genomföras, Klosters kyrka uppfördes mer än 60 år efter fru Zetterbergs donation.

Fredrik Lindström och Sixten Nilsson

Bland alla de donationer till sociala ändamål och utbildning som följt sedan Jeanette Zetterbergs donation är Stiftelsen Fredrik Lindströms minne bland de största. Stiftelsen delar ut pengar än idag, dels till behövande för sociala ändamål men också till stipendier för högskolestudier. Stiftelsen bildades 1944 av fröknarna Emma, Augusta och Ottil Lindström till minne av sin bror, järnhandlaren Fredrik Lindström. När systrarna dog testamenterade de sin kvarlåtenskap till fonden.

Annars började antalet donatorer minska under 30- och 40-talen. Valfärdsstaten tog form, bidrag och skatter höjdes och donatorernas roll minskade. Under denna period tog stat och kommun definitivt över ansvaret för medborgarnas rättigheter. Industrimannen Sixten Nilssons donation till monumentet Arbetets ära och glädje 1937 är ett exempel på en av stadens få kulturella donationer. Tack vare Nilsson fick staden ett offentligt konstverk men också ett levande monument över industristaden. Nilsson finns också avbildad på en medaljong på torget. Med hjälp av denna donation skapade Nilsson ett monument inte bara över arbetet utan också över sig själv. Med undantag för den Lindströmska stiftelsen och vissa andra donationer kan Arbetets ära och glädje betecknas som en slutpunkt för Eskilstuna som donationsstad.

Oskar Nilsson

Runars råd

När du byter upp dig till Win 10 och därefter på nytt installerar CD/DVD skivorna, kan det vara på sin plats att påminna om uppdateringarna. De finns på <http://www.genealogi.se/forlag-pub> på vänstra kanten CD/DVD-Support

Hälsningar Runar Hortlund

En klok gubbe och lite om läkarvård förr

Den viktiga del av släktforskningen är att intervjua gamla innan de går bort eftersom de gamla har mycket att berätta om släkt och om gamla tider. För mig har det också varit inspirations-källa att hitta ämnen att skriva om. Här visas några exempel vad de gamla kan ha att berätta om. Det kan vara en historia eller bara några fragment som kan vara viktiga i sitt stora sammanhang.

Vid ett besök hos moster och morbror den 2010-01-31 utspelades som vanligt en lång och vidlyftigt diskussion om livet i Öster Vrenninge. Med lite erfarenhet har jag lärt mig att locka fram historier utan att fråga för mycket. Följande skildringar gjordes denna kväll och morbror berättade att följande historia hade han hört flera gånger av min mors syskon.

Det fanns i Salbohed en gammal klok gubbe som bygdens invånare sökte sig till när de behövde hjälp. Närmaste läkare fanns i Ramnäs och dit är det cirka 3 mil och det var inte alltid så enkel att ta sig dit. Till Salbohed var det cirka en mil varför man ofta utnyttjade den hjälp som fanns närmast. Den här historien handlar om min morbror Folke när han var ungefär 10-12 år gammal varför det måste ha varit omkring 1920.

Folke hade fått tandverk varför man hade tagit kontakt med denna kloka gubbe för att få en tid för besök. Folke var så förskräckt när de skulle åka att han stretade emot så mycket han orkade vilket medförde att de kom för sent till den kloke gubben. När de äntligen kom fram var den "kloke gubben" förgad och vresig. För att kunna göra ett besök hos honom behövdes följande medtagas, 2 kronor, en fläsksvål och en flaska saft.

Två kronor var den vanliga taxan för behandlingen och fläsksvålen lade gubben i en myrstack. Den drabbade skulle sedan kasta fläsksvålen över en axeln för att på så vis få bort det onda. Saftflaskan "läste" han över i någon form av frälsning eller för att berika saftens verkan. Det är inte känt om gubben blandade i någonting men saften lämnades tillbaka till Folke för att användas som medikament. Saften dabbades sedan under läppen på tandköttet och efter några behandlingar försvann den onda tandvärken, sägs det.

En annan som behandlades för tandvärk med samma metod var Nils bästa vän Thore. De satt och spelade kort när Thore klagade på tandvärk. En flaska med saft kom åter fram och den onda tanden dabbades med mirakelmedlet och sen

Foto: Privat. Fotograf: Okänd

kunde pojkarna fortsätta med kortspelet, sägs det. Nils var min mors yngsta bror.

En annan känd botgörare i trakten var Dr Bäckström som var den tidens (1940-tal) kiropraktor och allmänt kunnig inom läkekonsten. Han var ofta kontaktad för ryggproblem och jag kommer ihåg att mamma ofta pratade om att släkten besökte honom. Han var mycket hårdhänt och Britta, en moster, berättade att han fördärvat hennes rygg och hon fick stora besvär långt efteråt. Trots detta var han känd för att vara duktig och kunde hjälpa folk med diverse sjukdomar. Jag tror att han hade sin mottagning i Enköping men han besökte emellanåt min mors hemtrakt för konsultation och för att bota sjukdomar.

Ett "fragment". Fru Ohlsson, före detta arrendatorns fru, hade gått ut med slaskhinken, vid grannens gård för att tömma den på ett litet stenparti som finns intill huset. Då hade vättarna, det så kallade småfolket, svarat henne och sagt

åt henne att hon inte fick tömma hinken här. Det fick jag också höra den dagen i januari 2010.

Märk hur väl detta tillvägagångsätt ovan med kloke gubben i Salbohed stämmer med det som skrivs i Wikipedia nedan.

Klok gubbe

Klok gubbe och *klok gumma*, populära benämningar på utövare av traditionell folklig läkekonst. Klok gumma, eller klok gubbe, även kallade *de kloka* eller *viskarlar*, är en gammal benämning på människor i det gamla by- och bondesamhället som ansågs sig kunna bota sjukdomar.

Människor i allmänhet hade förr i tiden ingen möjlighet att anlita utbildade läkare. I trakten kunde det däremot finnas

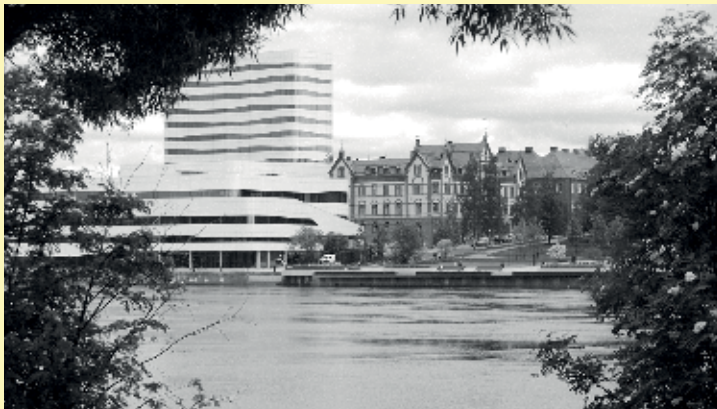
en "klok" som anlätades vid sjukdom. Den kloka var oftast en kvinna men kunde även vara en man och kallades då klok gubbe, det var ofta äldre personer. Hon eller han använde ofta huskurer och var ett slags naturläkare. Ibland användes även trollramsor och vidskepelse. Ibland var det också barnmorskans föregångare jordemodern som även var "den kloka". De kloka ansågs också ofta vara trollkunnig.

Mannen och damen på det här fotot är inte kända. Fotot finns i min mormors och morfars album och tyvärr finns inga anteckningar som ger några ledtrådar om personerna. Av klädslen att döma ser det ut som mannen är hantverkare av någon sort eller möjligen en handlare. Ett fint foto och förhoppningsvis var mannen en gammal klok gubbe.

Göran Olofsson

Släktforskar dagarna 2016 i Umeå

MÖTESPLATSEN FÖR GAMLA, UNGA
OCH NYFIKNA SLÄKTFORSKARE

ÅRETS TEMA: FJÄLLEN, SKOGARNA,
ÄLVARNA OCH MÄNNISKORNA

20-21 augusti 2016 arrangeras Släktforskar dagarna i Umeå. Årets tema lyfter fram livet i norr och människorna som bröt bygd och slet hårt från kust till fjäll för att överleva. Lyssna till historiska berättelser och människoöden, lär mer om att släktforska med DNA och träffa andra med samma intresse.

Kom hit, sök ditt norrländska ursprung och finn dina nybyggarrötter!

MER INFORMATION:

www.sfd2016.se / www.facebook.com/sfd2016

Arrangör: Södra Västerbottens Släktforskare med stöd av Sveriges Släktforskarförbund och i samarbete med Nolia AB samt huvusponsorn ArkivDigital

De elva barnen Blidberg

Inledning

På sensommaren 1834 inträffade det första dödsfallet i kolera i Sverige. Då avled timmermannen Anders Rydberg i Göteborg i en sjukdomsbild präglad av kräkningar, diarré och kramper. Hans hustru och 8-åriga fosterdotter dog i liknande sjukdomsbild mindre än ett dygn efter Anders. Ytterligare hastiga dödsfall inträffade men ansvariga myndigheter skyllde på den extrema värmen som rådde, upp till 33° C. Men den 5 augusti kunde man i GHT:s spalter läsa att: "Choleraan, hvilken nu väl får erkännas vara verkliga benämningen på den sjukdom, som härstädes grasserar, är i förskräckligt tilltagande. Synnerligast härjar den med otyglad fart i Majorna, der det betygligaste antalet dö."

Koleraoffer i Göteborg

Innan denna den första koleraepidemin ebbade ut hade 2 334 eller var 9:e göteborgares liv släckts av denna fasansfulla sjukdom och ungefär lika många hade insjuknat i den men överlevt.

Bland de som dog vill jag här nämna Anna Kullman, född Bauer; Maria Sofia Blidberg, född Kullman och handelsmannen Anders Håkan Blidberg.

Anna Kullman (1768-1834-08-18) var dotter till brukspatronen och handlanden i Göteborg, Johan Fredrik Bauer (1723-1801?), och hans hustru Sofia Bratt (1725-). Hon härstammade från de så kallade Mariestadsbrattarna som anses vara en borgerlig gren från väpnaren Nils Bratt, adlad 1456.

Anna föddes på landeriet Gubbero i Örgryte socken där fadern bland annat planterade vacker skog. Hon gifte sig 1786 med konsistorienotarien, senare lektorn i matematik, Eric Svensson Kullman (1758-1804).

Maria Blidberg (1788-1834-08-14) var enda flickan i den femhövade syskonskaran som Anna och Eric Svensson Kullman var föräldrar till. Av de fyra bröderna skall här nämnas två, nämligen Eric Abraham (1790-1853) och Johan Peter (1795-1869) Kullman.

Maria föddes och dog i Göteborg. Som 23-åring (1812) hade hon gift sig med klädehandlanden Anders Håkan Blidberg (1782-1834-09-02) och fram till makarnas död 1834 välsignades de med elva barn. Äldst var då dottern Anna som mellan föräldrarnas död, den 31 augusti, fyllde 21 år. Framhållas skall hon som kvinna trots åldern inte blev myndig då. Yngsta var sonen Axel Reinhold, knappt 1½ år gammal.

Anders Håkan Blidberg föddes i Ulricehamn där både hans far och farfar varit kopparslagare. Fadern blev också

handlanden och rådman. Anders Håkans farfars far var pastor i Blidsbergs socken i Västergötland så det är uppenbart varifrån familjenamnet kommer. Anders Håkans mor Ebba Chatarina, född Elfman, dog i Ulricehamn 1834-08-31 av "uppkastningar och diarré". Tidpunkten och symtomen för tanken till kolera men i dödboken finns inte någon anhopning av liknande fall noterade, så koleraepidemin tyck inte ha drabbat Ulricehamn, i alla fall inte 1834. Men hon hade kanske varit på resande fot och smittats på annat håll?

Inom loppet av 16 dagar skördade koleran således Maria Blidbergs, hennes mors och hennes makes liv och elva omtygda barn blev föräldralösa.

Kyrkogården vid gamla Fässbergs kyrka

Som nygift bodde jag med min familj i Bifrostområdet i Mölndal. Ett vardagligt promenadstråk för oss gick förbi Fässbergs gamla kyrkogård. Föga anade jag då vad som där fanns av stort intresse för min släktforskning. År 1975 lämnade vi Mölndal och det skulle dröja mer än 20 år förrän jag fick kunskap om de två släktgravarna i Mölndal. Av en händelse fick jag kännedom om dem på Internet.

Gravarna ligger bredvid varandra. I den första graven vilar makarna Maria och Anders Blidberg och i den andra Anna Kullman. Man kan undra varför dessa tre koleraoffer begravs på Fässbergs kyrkogård när de var skrivna i Göteborg? Kyrkogården var ingen kolera kyrkogård. Svaret kan nog sökas i det faktum att Anders enligt bouppteckningen efter honom och hustrun och aktuella husförhörslängder ägde 70/200 av Bosgården på 1 mantal i Fässbergs socken. Den första husförhörslängden för Fässberg som hans namn återfinns i är för åren 1812-1814.

Annas grav har en tjock granithäll med ett stående järnkors med texten. "HÄR HVILAR MATHESEOS LECTORN I GÖTHEBORG, MAG. ERIK SVENSSONS KULLMANS ENKA ANNA BAUER, FÖDD 1768, DÖD 1834".

Makarnas grav är i princip som Annas, men högre och bredare. Även den har ett järnkors men dessutom en minnesplatta med texten: "HANDELSMANDEN I GÖTHEBORG ANDERS HÅKAN BLIDBERG FÖDD 1782 – DÖD 1834 OCH DESS KÄRA MAKAS MARIA SOPHIA KULLMAN FÖDD 1788 – DÖD 1834 HVILA HÄR. ELVA BARN RESTE VÅRDEN".

Elva omyndiga barn lämnade ensamma 1834! Hur gick det för dem? Det var en av frågorna som formulerades i mitt huvud när jag första gången såg gravarna.

Här nedan följer en kort historik över de elva barnen.

De elva barnen Blidberg

1. Anna Chatarina, f 1813-08-31, d 1895-07-07, 81 år

Som ovan redan påpekats var Anna Chatarina äldst i systerkretsen och hon fyllde 21 år mellan de båda föräldrarnas död. De första åren efter föräldrarnas död vistades hon på ett par olika gårdar i Fässbergs socken, bland annat på Åby Västergård där brodern Sven Erik var inspektör. Under åren 1840-1846 bodde hon hos sin morbror, kyrkoherden Johan Peter Kullman, på kyrkoherdebostället Geneta i Södertälje. Därifrån återvände hon till Göteborg och hennes boenden där har jag inte helt kartlagt. År 1880 bodde hon tillsammans med sin syster Haqvinia på Kyrkogatan och vid tidpunkten för sin död på Korsgatan 2 där en del andra Blidbergare också bodde, bland annat brodern Per Johan Fredrik. Hon gifte sig aldrig.

2. Sven Erik, f 1815-04-25, d 1881 (OD), 66 år

Sven Erik var inspektör på Åby Västergård men under åren 1838-1841 var även han hos sin morbror, prost Kullman. Från Geneta prästgård flyttade han 1841 till Stockholm. Vad han ägnade sig åt där vet jag inte. I februari

1849 återkom han till Göteborg och gifte sig med Maria Eufrosyne Thorson från Göteborg och fick med henne sju barn. Yngsta barnet föddes 1850 i Göteborg. Sven Erik blev sjökapten och bodde en period i London.

3. Haqvinia Maria, f 1817-03-31, d 1904-06-25, 87 år

Jag vet inte mycket om Haqvinia. Hon tycks ha levt ogift hela sitt liv i Göteborg fränsett möjligen en kort period i slutet på 1840-talet då hon skall ha vistats i Vänersborg. Under sina sista år bodde hon tillsammans med system Anna och år 1900 ingick hon i samma hushåll som brodern Sven Eriks änka, Maria Eufrosyne Blidberg Toreson

4. Håkan Mauritz, f 1818-12-03, d 1871-01-11, 52 år

Håkan Mauritz gifte sig aldrig. Han blev sjökapten men i dödboken anges han, trots att han inte var gammal, som f.d. sjökaptens. Han bodde i Göteborg, i Masthuggsbergen, men vid sin död vistades han hos brodern Axel Reinhold som då var stins i Alingsås. Som dödsorsak angavs marasmus och hjärnblödning och jag tycker det talar för att han varit sjuk en längre tid.

5. Per Johan Fredrik, f 1820-10-08, d 1895-01-26, 74 år

Per Johan Fredrik gick i faderns fotspår som handelsman och klädeshandlare. Han gifte sig 1855 med Nicolina Charlotta Winberg och blev via sin svärfar så småningom delägare av landeriet Lyckan som familjen innehade tills det revs några år före jubileumsutställningen i Göteborg 1923. Makarna fick sju barn men tre av dem, varav en flicka, dog i späda ålder. De kvarvarande sönerna blev alla kända göteborgare. Per Johan Fredrik levde som änking i över 20 år.

6. Ada Sofia, f 1822-06-24, d 1850-09-04, 28 år

Ada Sofia gifte sig 1842 med grosshandlaren Abraham Grönvall från Göteborg. Paret skall ha fått fyra barn men jag känner bara till tre av dem. Första barnet, en son, föddes 1843 men han dog dock före ett års ålder. De två följande barnen, också de söner, föddes 1845 och 1846 och gjorde militär karriär. Maken dog 1847 i feber, och Ada tre år senare i lungrot, blott 28 år gammal. Sonen Carl blev arméofficer och gifte sig med en dotter till Nicolaus Napoleon Winberg och den vägen kom även han att så småningom bli delägare i landeriet Lyckan. Yngste sonen, Ernst Theodor, gjorde som sagt en militär karriär men vid sidan av militärtjänsten ägnade han sig åt skötsel av sitt säteri Forsby i Österåkers socken som han ägde 1878-1898

7. Frans Joseph, f 1824-06-10, d 1862, 38 år

Frans Joseph vistades även han under ett antal år hos sin morbror i Södertälje, nämligen mellan åren 1835-1840

och en kortare period 1846-1847. År 1840 flyttade han till Bergslagen, först till Riddarhyttans kopparverk i Skinnskatteberg och sedan till Björnhytte gård i Grangärde. Där var han arbetade han som skrivare. Efter sin andra vistelse hos morbrodern återvände han till Göteborg efter att först ha varit en kort period på Gullgruva bruk i Bergvik i Kopparbergs län och även där tjänstgjort som bokhållare. Härefter lär han ha emigrerat till Amerika och varit verksam som handlanden i New York. Det finns även uppgift om att han varit sjöman. När och var han gifte sig med M. Colberg vet jag inte men paret skall ha fått två flickor, födda 1858 och 1861. Han skall ha dött 1862.

8. Ebba Florentina, f 1826-05-20, d 1880-07-19, 54 år

Ebba upptogs som fosterbarn av sin morbror Anders Reinhold Kullman i Uddevalla. Han var där verksam som sjökaptan, handlanden och Dansk konsul. Ebba Florentina gifte sig med borgmästaren i Uddevalla, Otto Emil Sandegren. De fick sex barn, fyra söner och två flickor. Alla nådde vuxen ålder men två av sönerna tycks inte ha bildat familj. Ebba Florentina dog relativt ung och maken överlevde henne med 20 år.

9. Anders David, f 1828-04-25, d 1864-11-18, 36 år

Efter föräldrarnas död bodde Anders David med den äldsta brodern på Åby Västergård fram till mars 1838. Med tiden blev han sjökaptan och gifte 1856 sig med sin kusin, Martina Maria Kullman, som var född i Uddevalla koleraåret 1834. Hon var dotter till Anders morbror, sjökaptan Anders Reinhold Kullman. Anders David dog i London 1864 av akut sjukdom men begravs i Uddevalla. Martina levde som änka i 27 år. Paret fick fyra barn varav två flickor dog helt unga. Bara sonen David Peter Reinhold (1863-1934) bildade egen familj.

10. Eva Charlotta, f 1831-02-27, d 1919-11-11, 88 år

Gifte sig aldrig men blev upptagen som fosterdotter av sin morbror segelsömmaren och kompassmakaren Erik Abraham Kullman i Stockholm. Efter hans och senare hans hustrus död flyttade Eva till sin bror Axel Reinhold som då var stins i Uppsala. Hon följde sedan honom till sin död, med undantag för en period i Stockholm, då hon bodde i en fastighet på Kungsholmen som en släkting ägde.

11. Axel Reinhold, f 1833-03-31, d 1915-01-06, 81 år

Axel – som han kallades – gifte sig 1857 med sin kusin Anna Eleonora Sofia som var äldsta dottern till morbrodern, prosten Johan Peter Kullman i Södertälje. De fick sex barn. Axel Reinhold blev 81år och överlevde sin hustru med knappt fem år. De är begravda i Mariefred. Han var större delen av sitt

yrkesverksamma liv vid järnvägen som stins, bland annat i Alingsås, Uppsala och Norrtälje. Innan han började vid järnvägen var han sjökaptan. Även Axel Reinhold upptogs som fosterbarn av morbrodern Erik Abraham Kullman.

Av parets sex barn dog två söner i späda ålder. Äldsta dottern Fredrica Petronella dog 1907, knappt 48 år gammal, under tragiska omständigheter: ”Död genom självmord i sinnesförvirring genom drunkning”. Hon begravs på Tveta kyrkogård utanför Södertälje.

Dottern Anna Maria, 1863-1940, gifte sig 1900 med en 14 år äldre man. Det blev hans 3:e äktenskap. De fick två barn. Efter att ha varit gifta i 10 år dog maken och Maria levde i 30 år som änka. Barnen valde familjenamnet Blidberg och inte Pettersson som fadern hette. Även Maria är begravd i Mariefred.

Ende sonen som nådde vuxen ålder var Oskar Fredric Reinhold Blidberg, 1871- 1903. Vid sin död på Upsala hospital i sockersjuka var han verksam som arrendator av Lenabergs kalkbruk i Uppland. Han var ogift och enligt hans bouppteckning hade han inga andra arvingar än föräldrarna.

Yngst av barnen var Eva Martina Nikolina, 1873-1957. År 1908 födde hon en ”oäkta” son med fader ”okänd” som placerades på Barnhuset i Stockholm. Eva gifte sig aldrig och slutade sina dagar på Sabbatsbergs nya ålderdomshem. Under senare delen av sitt liv arbetade hon som privat sjuksköterska på S.t Görans sjukhus och gjorde så fram till dagen innan hon lades in på sjukhus pga. knäbesvär. Det var i september 1950. Hon begravs på Norra Kyrkogården i Stockholm i samma grav som sin pappas fostermor, Petronella Kullman, född Lindberg.

Sammanfattning

På det hela taget tycker jag att man kan konkludera att det gick väl för de 11 omyndiga barnen. Vad som dock är ytterst märkligt är att inget av barnen drabbades av kolera. De måste på något vis ha skyddats när koleravägen rullade in över Göteborg. Var barnen utplacerade på landet – i Fässbergs socken?

Efter föräldrarnas död ser det ut som om syskonen tagit väl hand om varandra liksom av moderns syskon. Enligt bouppteckningen efter föräldrarna så bevakades barnen rätt ”af Faderbrodern Handlanden Peter Blidberg såsom tillförordnad förmyndare..”. Hans eventuella roll i omhändertagandet av barnen vet jag ingenting om.

Av de elva barnen var fem flickor och sex pojkar. Alla pojkar utom en fick egna familjer medan bara två av flickorna bildade familj. Sammanhållningen inom familjen – även på äldre dagar – verkar ha varit mycket god.

Sven Kullman

Resa i fädrens spår 2015

Affär på 1920-talet i Sångshyttan. Huset är äldre än så. Foto: Göte Andersson

När jag som nyfiken släktforskare kommit tillräckligt långt tillbaka i tiden, vill jag veta mer om hur de levde och på hur bygden, torpen och gårdarna såg ut. Jag har mina anor i Grythyttan och Hällefors och blivit nyfiken på dessa platser. Att Grythyttan på 1600-talet under en tid av 41 år hade stadsprivilegier under Drottning Kristinas tid, visste jag inte. Grythyttan skulle då ha bytt namn till Grythem.

När jag i juli fyllde år, önskade jag mig i present, en övernattningsplats på Carl-Jans Gästgiveri i Grythyttan. Jag ville besöka olika torp och gårdar i trakten. Vi började med att gå ner till Turistbyrån här i Eskilstuna. De hade ingen information att bjuda på, men de tog kontakt med Turistbyrån i Hällefors och några dagar senare hade vi kartor och information hem till brevlådan. Vilken Service!

Jag köpte även Gröna kartan.

Var, vid vilka torp – platser, hade anorna bott? Vilka platser var mest intressant att besöka vid det här tillfället? Hur långt var det mellan de olika torpen/gårdarna? "Sången", bara namnet var säkert värt ett besök. "Saxhyttan", en hytta anlagd redan i början av 1400-talet, eller "Björskogsnäs", där Ernst Kirchsteiger sommaren 2015 renoverat detta torp i TV. Även där har jag haft anor boende.

Det skulle säkert bli några händelserika dagar i Bergslagen.

Vi beslöt oss att som första mål åka till Sången, en sjö norr om Hällefors. Sångshyttan är en by med anor från slutet av 1500-talet. Hit kom Simon Finne som en av de utvandrande från Savolax, för att bryta ny mark i Bergslagen. Flera ättlingar av Simon bor och verkar fortfarande i byn. Han är en av mina äldsta anor. Vi funderade över om vi skulle kunna ta oss runt sjön Sången. Enligt kartan går det en väg runt men den verkar vara bommad.

Efter någon mils bilfärd, ser vi ett par framför oss som cyklar. Vi stannar ett stycke framför dem, för att höra vad de vet om Sången. Efter att ha presenterat oss som släktforskare, undrade vi om det gick att åka runt Sången. Det skulle nog bli svårt sa mannen, eftersom man på grund av alla stölder i skogen av både motorbränsle och redskap varit tvungen att förse vägen med bommar på flera ställen. "Men åk upp till byn, för det är en vacker väg att åka". Han fortsatte, "Jag är född där, men bor numera i Hällefors, jag är 14:e generation till Simon Finne". Det blev ytterligare prat om släkt och anor. Innan vi skildes åt, frågade vi om deras namn. Siggesson. Vi fortsatte sedan efter anvisningar mot Sången och Sångshyttan. Det var en vacker väg och tur hade vi med vädret. Vid

den första gården när vi kommer upp på höjden stannade vi. Jag gick ur bilen för att ta ett kort på en äldre grå byggnad. På andra sidan gården, såg jag att det satt en dam på balkongen till huvudbyggnaden. Vi gick fram till huset och presenterade oss. Annars skulle hon ju undra vad vi var för konstiga prickar som strök omkring gården och fotograferade. Damen ifråga kom fram till balkongracket och lutade sig över det för att höra vad jag sa. "Jag hör inte vad du säger. Jag kommer ner". En liten bräcklig kvinna, Ingrid Nilsson, änka och 84 år, kommer ner och öppnar.

Joo då, Simon i Sängen var hennes avlidne makes ana i 14:e generationen. "Förresten vill ni ha kaffe", frågar hon. Jag tittar på Göte, visst det skulle ju smaka bra, men jag kan inte låta bli att fråga. "Vågar du släppa in oss, du har ju inte en aning om vad vi är för filurer". "Ja, ja, säger hon, lite människokänedom har man väl". Så där sitter vi Göte och jag dricker kaffe och äter stubbe, en sådan där god ni vet, nötrulltårta med grädde och färska bär, som hon bakat dagen innan och som sonen, som hon delar hus med. Efter någon timme, hämtar hon ett dokument som hushållningsskapet i Örebro premierat familjen med.

Diplom från 1953. Foto: Göte Andersson

Det är en släkttavla över makens anor tillbaka till Simon i Sängen. Det sista namnet i det dokumentet, visar på hennes svärfar Ernst Johan Albert Nilsson f. 1892. Om det här stämde med källorna visste jag inte då, eller om vi hade gemensamma anor. Sedan vi kommit hem har jag kunnat konstatera, att vi på långt håll även är släkt med Ingrid Nilsson i Sängen. Vilken dag vi fick. När vi lämnat Sängen efter diverse fotografering åkte vi fram till Hällefors Centrum. Och där i skulpturparken står en mindre upplaga av Guds hand, den som vi har här i Eskilstuna Stadspark. Men vi har en något större skulptur. Men osökt kom jag att tänka på, Guds

hand vilar både över Eskilstuna och Hällefors. Dagen efter blev

det en tur till Björkskogsnäs. Där var det TV-inspelning, med det är en annan historia.

Connie Andersson

EFTERLYSNING

Ny webbmater sökes!

Vill du hjälpa föreningen att utveckla och underhålla föreningens hemsida?
Är du intresserad så hör av dig till nuvarande webbmater, Christer Svensson, på telefon: 070-697 64 43 eller via e-post: webmaster@essf.se

Dataansvarig inom föreningen sökes!

Här ingår att tillse att våra datorer fungerar och har ett innehåll av program m.m. som är till nytta för medlemmarna.

Du kan också höra av dig till någon av oss i styrelsen
Christer Ståhl, ordf.

Lämna skrivbordet!

Våren och sommaren står för dörren. Ljuvliga tider nalkas. Det är härliga tider som nalkas och det är dags att lämna släktforskningen framför dataskärmen vid skrivbordet och ge er ut. Men för den skull behöver ni inte hålla upp med släktforskningen – något som många tycks göra över sommaren. Nej, det är tvärt om. Nu skall ni planera för alla härliga utflykter ni kan göra för att söka upp platser där fadren bott, besöka hembygdsföreningar, kyrkogårdar, lokala museer, besöka släktingar och andra personer som kan ha något intressant att berätta för er. Glöm inte att ladda kameran med vilken ni skall ta fina bilder att infoga i de artiklar ni tänker skriva till era barn och barnbarn och till Anbudet. Ta fram aktuella kartor och ringa in de platser ni vill besöka.

Nedan följer några inlägg av redaktionskommitténs medlemmar som kanske kan inspirera till någon utflykt.

Själv skall jag redan i maj tillsammans med ett par bryllingar och ett barn till en brylling – en trassling – besöka Stadsmuseet i Göteborg. Vi har funnit att de har en del bilder på gemensamma anor och även en del föremål som de haft i sin ägo. Men föremålen måste plockas fram så det har varit viktigt att vara ute i god tid. Nu har vi ett forskarum reserverat en eftermiddag och till dess kommer föremålen vara framtagna. Museets fotograf är också inbokad.

En annan rolig aktivitet, en rundtur i bil under ett par dagar tillsammans med mina systrar och våra ”respektive”, har jag skrivit om i Anbudet 1–2006 under rubriken Spår efter anor i Sörmland. Den finns att läsa på ESSFs förnämliga hemsida.

Sven Kullman

En sommaraktivitet

En sommaraktivitet som jag aldrig lär glömma var när jag besökte min fars hembygd år 2010. Min kusin föreslog att jag skulle komma till Lessebo för att bevista de återkommande ”Hemvändardagarna” i detta lilla samhälle mitt i Småland. En företeelse som jag önskar att varje släktforskare får uppleva någon gång och som jag varmt kan rekommendera.

Ett fullspäckat program i tre dagar erbjuds med olika aktiviteter. Se bifogat program. Besöket medförde ny kunskap om min fars hembygd genom intressanta möten med personer som kände till de platser där far har bott och arbetat.

I museet fanns insamlade foton om invånarna, bygden, bruksarbetarna och brukets inrättningar, bl.a. bakstugan och mangelboden, som mina släktingar har använt. Ett kort besök i bruksarkivet hanns med och där inhämtades intressanta uppgifter om min fars släkt.

Under dessa dagar fick jag hålla i ett gammalt foto där min farmor var avbildad och för första gången fick jag se hur hon såg ut (20 år). Jag fick guidning till det hus där min far hade sitt bokbinderi med fyra anställda. Bara dessa tilldragelser gjorde besöket lyckat men hela besöket var fantastiskt och jag beundrar folket i denna byggd som lagt ned så mycket arbete för våra hemvändare. Själv kunde jag känna mig som hemvändare eftersom jag som tvååring lämnade Lessebo för att återvända till mina föräldrar i Eskilstuna efter cirka ett års vistelse hos min faster och farbror på grund av att min mor var sjuk i TBC.

Göran Olofsson

Sommaren närmar sig!

Då lockar det inte lika mycket som vanligt att sitta inne vid datorn och ägna sig åt att leta i kyrkböckerna. Men man kan ju ägna sig åt släktforskning ”utomhus” i stället, d.v.s. besöka byar, torp och gårdar eller rent av städer där anorna har bott.

Personligen ska jag försöka besöka byn Runsbäck på Öland där anorna på mormors mors släktgren bott i fem generationer. Jag har suttit här hemma och studerat kartor över byn. Bland de historiska kartorna på Lantmäteriets hemsida har jag funnit en karta från ett enskifte av Runsbäcks by 1821.

När jag zoomar in på själva bytomten så kan se de sju

gårdarna i byn med alla byggnader. Sedan har jag jämfört med en karta från idag och till min överraskning sett att byn är sig ganska lik. Många byggnader ligger på samma platser och tomtgränserna är stämmer i flera fall. Glädjande nog visar det sig också att Torslunda hembygdsförening har byombud i åtta byar i socknen, varav Runsbäck är en. Så jag kan nog hoppas på en guidning i byn.

Så om ni är ute och reser i Sverige, passa på att besöka anornas gamla boplatser och glöm inte att kontakta hembygdsföreningarna.

Åke Ellin

**HEMVÄNDARDAGAR
LESSEBO 13 - 15 AUGUSTI 2010**

Freddag 13 augusti i Lessebo kyrka
kl 20.00 Göran Sölscher
Arrangör: Musik i Syd. Frivillig entré.

Lördag 14 augusti i Intaget
kl 09.00 - 10.00 Spelar vi på friskt i Intaget
kl 09.30 - 10.30 Spelar Glasriktet Symphonic Band
kl 10.30 - 13.30 Kulturskolan underhåller
kl 13.30 - 14.30 Torf Sölvesson dragspejlsång
kl 14.30 - 15.30 Kulturskolan underhåller
kl 15.30 - 16.00 Filadelfia sång och musik
kl 16.00 - 16.30 Combo Jumpers spelar gladjazz
Kaffeservering

I Lessebo Folkets Hus kl. 20.00 supé med dans till Combo Jumpers.
Kostnad 150.-/person. Anmälan senast 4 augusti till Jan Gulberg 0478 - 10347 eller Olle Dahlin 040-264778.

Söndag 15 augusti i Intaget
kl 14.00 Vissefärda Teatersällskap "Märkadsafton"

Lördag: Bakstugan, Museet, Kapellet och Lessebo Golf's klubbstuga har öppet.
Lördag och söndag: Konstvävning kl 12.00 - 17.00

**DU som är Lessebobo, säg till dina vänner och bekanta i hela Sverige att komma!!!
Och DU, glöm inte att komma själv!!!**

Använda Jan Gulberg och Olle Dahlin i samarbete med Lessebo Hembygdsförening **VÄLKOMNA!**

Sponsorer: Beiers - CF Kåber - CA Lessebo - Lessebo AC - Mår Mel - Svedjans - Prologgruppen

Hon grävde där hon stod

Vi släktforskare och historieintresserade uppmanas ju ofta att gräva där vi står. Vad, som kan hända om man gör det i rent bokstavlig mening, framgår av denna historia.

På mormors sida har jag mina anor på mellersta Öland. Vid mitt letande i kyrkböckerna för Sandby församling, stötte jag en dag på den här historien, som prästen hade nedtecknat på försättsbladet till församlingens ministerialbok (Sandby C:4 (1822-1860) sid3). Jag återger här originaltexten:

Bland märkvärdiga händelser som under min, sedan den 1 Maj 1837, härstädes varande Embets tid och till denna dag timat må räknas den, att Inhyses mannen Lars Ahlgrens hustru Maria Svens Dotter i Skarpa Alby den 18 November 1840. hittade uti Sandgropen väster om muren vid Prästegårdens norra gårde, koradt nära vägen som går till Prästgården, ett det största fynd, som ej nyligen hafvit sin like.

Hustrun i sällskap med en gamal piga, skulle gå dit för att hämta sand och sökte med omsorg att finna den som var för hennes behof mäst passande___blef på några alnars afstånd varse något glänsande i sanden, hvarföre hon gick dit i tanka att hämta något däraf till leksaker åt hennes hemmavarande små barn___Men hennes förvåning blef lika stor som hennes glädje, när hon blef varse åtskilliga Silfvermynt, dem hon genast plockade till sig, och undersökte vidare med fingrarne i sanden, om där till äfventyrs funnos flera, och straxt upptäckte hon en sådan mängd af Silfvermynt af en okänd art och valeur, att deras vigt uppgick till Elfva /11/ och ett halft åttonde dels Skålpund, och bredvid dessa mynten lågo 6 st. stora ringar på ett konstigt sätt förfärdigade, hvilka tillsammans vägde Två och Tri åttonde dels Skålpund___Sa 13 ½ Skålpund, det finaste Silfver, altsammans så rent och klart, som hade det nyss kommit ifrån Mästarens hand.

Silfret vägdes i mitt Embetsrum, Penningarne räknade 1183. hela, men som tiden ej tillät att räkna de halfva, som tycktes vara med flit sönderbrutne, beslöts att väga alt tillsammans___Min berättelse om händelsen afgick den följande dagen till Landshöfdinge Embetet, dit och hustrun fick anvisning att upvisa sin funna skatt___Så blef den fattiga hustrun och hennes man mera rike, än de någonsin kunnat förmoda.

Så vara skedt bestyrker församlingens Prost och Kyrkoherde Pehr Dahlström

Det var en anseelig mängd silver, som Maria hade hittat. Tretton och ett halvt skålpund, det motsvarar 5,74 kg. Eftersom mynten var "av en okänd art", var det uppenbarligen ett

fornfynd hon gjort. Hon fick inte behålla fyndet själv, utan det löstes in av kronan med en ordentlig hittelön. Så lottlös blev hon nog inte, eller?

Maria Svensdotter var född 1798. Hon var gift med inhysesmannen f.d. sjömannen Lars Ahlgren, född 1802. De bodde i Skarpa Alby i Sandby socken och hade 1840 tre söner. Ytterligare en son föddes 1842. Vad gjorde de nu med pengarna? De köpte en gård på 1/8 mantal i Drörestorp i samma socken. Som ägare till gården stod Lars Ahlgren. Så var det ju på den tiden, Maria var gift och fick därmed inte stå som ägare, någon jämlikhet fanns ännu inte. Vi får ändå hoppas att Maria fick glädje av gården.

Lars och Maria med de tre yngsta sönerna bodde kvar som inhyses i Skarpa Alby livet ut. Äldste sonen Anders Pehr (Peter) med familj brukade gården i Drörestorp. De två mellersta sönerna gick till sjöss medan den yngste dog tio år gammal. Lars dog 1866 av magsjukdom och Maria 1869 av bröstlidande.

Drörestorp låg flera km ut på Alvaret och bestod av sex gårdar med ett trettiotal personer. Byns marker är minst sagt karga, så försörjningen kan inte ha varit lätt. Så småningom avfolkades byn och under 1880-talet övergavs den helt. Anders med familj utvandrade till Amerika. Idag återstår av byn Drörestorp endast husgrunder och stenmurar.

Silverfyndet, som Maria gjorde finns idag på Historiska museet i Stockholm (Se bild på första sidan). På hemsidan historiska.se kan man välja Upptäck historien och därefter Sök i samlingarna. Sedan kan man göra en avancerad sökning på fyndplats där man anger fyndtypen till depå, landskapet Öland och socknen Sandby. Som sökresultat får man åtta fynd, varav det, som gjorts nära kyrkan är Marias fynd. Flera bilder finns nedladdningsbara och i en kataloguppgift beskrivs de sex hals- och armringsarna samt alla mynt. Där framgår också att fyndet löstes in för 612 riksdaler och 38 skilling banco. Detta belopp motsvarar vad en dagsverksarbetande man på landet vid denna tid, utöver mat och husrum, skulle få betalt för tio års arbete. En kvinna skulle ha behövt arbeta drygt 20 år.

Så varför nu inte gräva där du står? Vem vet vad du kan hitta.

Källor: Ovannämnd ministerialbok samt husförhörlängder för Sandby församling från 1831 till 1890.

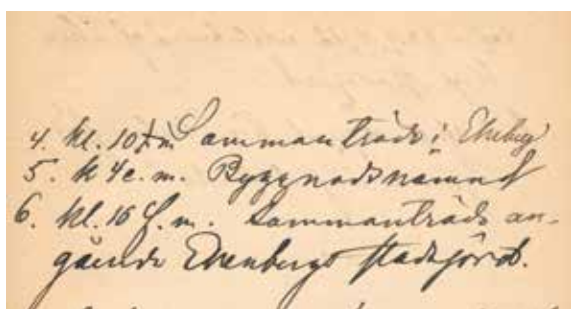
Historiska museets samlingar

Lars O. Lagerqvist, Vad kostade det?, Historiska Media, 2015

Hur en gammal anteckning fick liv

För en tid sedan råkade jag befinna mig på samma plats som Margareta Elg, tidigare redaktör för Södermanlands hembygdsförbunds årsbok Sörmlandsbygden.

Hon kontaktade mig och frågade om jag kände till lantmätaren Svante Kullman (1837-1903)? Hon hade nämligen stött på honom då hon skrivit om ett laga skifte 1885 i Ekeby i Frustuna socken i Södermanland. Jo, jag kände till honom, han var min farfars far, och jag kom genast att tänka på hans gamla almanackor jag har i en byrålåda, i vilka han

gjort anteckningar om sina förrättningar. Det rör sig om korta noteringar om när och var han varit en viss dag. Alla uppgifterna om tid och plats för skiftesarbetet i Ekeby som Margareta Elg angett kan verifieras i Svante Kullmans almanacka.

Med Margareta Elgs tillåtelse återges nedan hennes berättelse som jag tycker är en intressant skildring av hur arbetet med laga skifte kunde gå till, och den har gett liv åt en 130 år gammal anteckning i min farfars fars anteckningsbok. Ibland har man tur!

Sven Kullman

Laga skifte i Ekeby i Frustuna socken

År 1781 genomfördes storskifte i Ekeby vilket redovisas på en karta och vidhängande protokoll som huvudsakligen berör vilka beslut som fattades om gränsdragningarna gentemot närliggande fastigheter.

År 1885 lämnar hemmansägaren G. W. Ericsson i Ekeby nr 1 och byggmästaren Wilhelm Åkerlund i Ekeby nr 2 in en gemensam ansökan om laga skifte. På det renskrivna protokollet är det lätt att följa hur arbetet gick till.

Den 4 maj kommer lantmätaren Svante Kullman samt gode män från Smedsta resp. Kolleke för ett första sammanträde.

Enligt gängse ordning borde man ha använt storskifteskartan från 1781 som underlag, men all äng hade inte ingått i det skiftet och kartan var ju 100 år gammal. Mycket hade hänt i markerna. Det beslöts att alla skifteslagets ägor skulle mätas upp igen. Redan veckan därpå började arbetet och ägarna fick bistå lantmätaren med hantlangare. Förmodligen fick man också hålla Kullman med kost och logi om han inte bodde i närheten.

Den 30 september vidtog handläggandet och vid detta möte deltog också ägarna till Hållsta, Brink och Knäppinge (Adelborg), Hallbro (Spångberg) och Bråkdal som tillika ägdes av G. W. Ericsson ifrån Ekeby 1. En konceptkarta visades och redan gjorda rågångsbestämningar (gränser) var problemfria utom mot Hållsta. Där hade ett dike tagits upp från Långsjön och gränsen mellan Långsjön och Ekeby bestod av en krokig gärdesgård. En ny rågång stakades ut och markerades med rösestenar.

Den 1 och 2 oktober vidtog sedan den grannlaga uppgiften att gradera ägorna efter "jordens eller markens naturliga godhet och beskaffenhet" och därefter protokollfördes de. Detta utförliga protokoll och kartan kan man studera på Lantmäteriets hemsida under Historiska kartor.

Lantmätaren åkte sedan hem och ritade sitt förslag till karta. Efter ett möte den 20 oktober ville byggmästaren Åkerlund fundera på förslaget och den 4 november och den 24 november hölls nya möten.

Bland annat så erhöll Åkerlund ett litet hagskifte invid Långsjön för att inte helt bli utestängd från sjön. Idag bebos skiftet av Hagen. De följande dagarna stakades marken ut och den 2 december var allt klart. Från första mötet hade det gått nästan sju månader. Då hade man också justerat gränser och utökat ägorna till soldattorpet 560 vid Södermanlands regemente med 6 ar och 30 m². Utökningen skulle användas till färbete och soldaten Adolf Fors hade denna rätt tills hans tjänstetid hade gått ut. Det blev till 1902 då han flyttade och byggde Claraberg. Då hade också indelningsverket upphört.

Man kan kanske ana vilka punkter som hade orsakat diskussioner under mötena. Bland annat reglerades hur man fick använda grannens mark för körslor vintertid och för färd på Långsjöns is när detta var tillrådligt. Till slut rådde dock enighet och man får hoppas att ägarna kände sig nöjda. Kostnaden för lantmätaren och de två gode män som deltog i mötena uppgick till 785 kronor och 2 öre och denna räkning ställdes till de båda parterna. I dagens penningvärde (2015) motsvarar det 50 077 kronor i reda pengar eller köpta tjänster för motsvarande arbetstid för 769 514 kronor. Mänskligt arbete har onekligen blivit dyrare än varor.

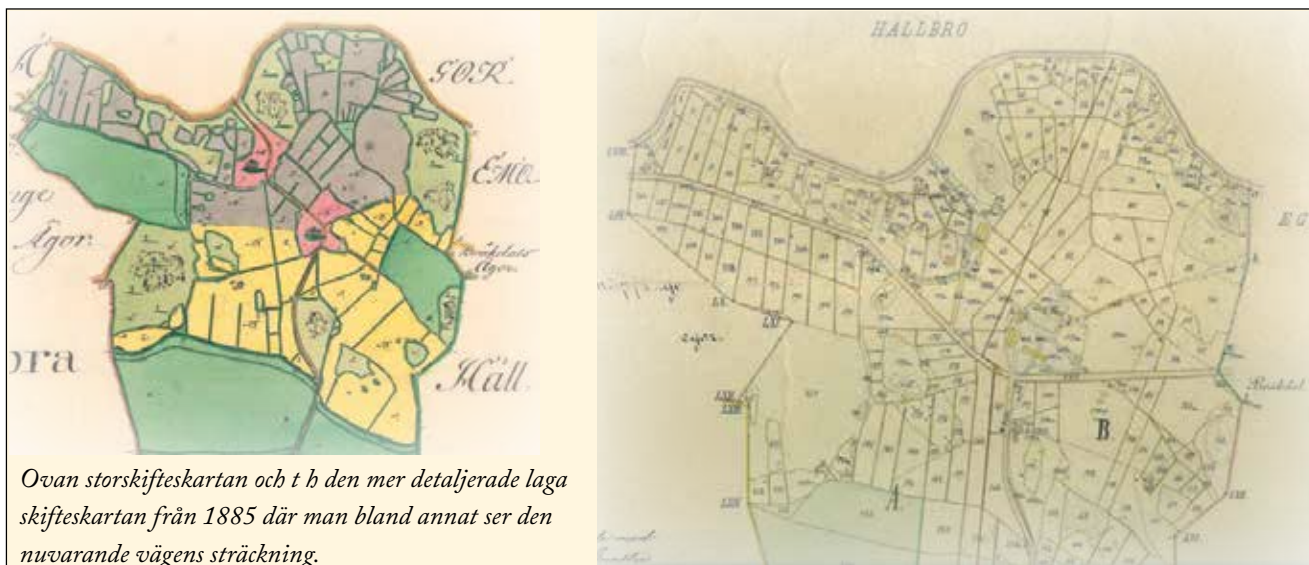
När Ekeby 2 såldes 2015 krävdes en lantmäteriförrättning. Med dagens tekniska hjälpmedel och arkiv gick förrättningen helt annorlunda till än vad den gjorde 1885. Kostnaden blev ca 36 000 kronor, alltså lägre än 1885. Men det gick inte fortare, drygt 8 månader från ansökan.

Margareta Elg
margareta.elg@mbox200.tele2.se

Denna vackra karta är resultatet av storskiftet 1781. De gråa tegarna kom att tillhöra Ekeby 2 och de gula Ekeby 1. Norr om spetsen på Långsjön syns soldattorpet och dess tegar 1781.

Till vänster soldattorpet 1781 och ovan syns hur ägorna för soldattorpet har utökats och får kontakt med med den sank ången.

Ovan storskifteskartan och t h den mer detaljerade laga skifteskartan från 1885 där man bland annat ser den nuvarande vägens sträckning.

Kursverksamheten

I ett försök att utveckla kursutbudet kommer vi till hösten att göra ett försök med en fortsättningskurs där vi förutom kyrkböcker tar upp en hel del annat såsom soldater, emigranter, domböcker och mantalslängder.

Vi räknar med att ha 6 kurstillfällen om 4 lektionstimmar (45-min). Vi kommer precis som i nuvarande kursutbud,

nybörjarkursen och fördjupningskursen att varva egen forskning med teorigenomgångar. Om du är intresserad av att delta i någon kurs kan du anmäla ditt intresse till ESSF (se hemsidan).

Studiekommittén

Notis ur Strengnes tidning 1846

Strengnes Tidning började utges med detta namn på 1840-talet. Den utkom 1g/v, på lördagar, och bestod av fyra sidor i liten kvart. Den kostade för perioden 26/2-31/12 1846, 32 sk. B:co.

Den 5 november 1846 skrevs:

Vi hava fullkomlig vinter. Snö har fallit i mängd; och slädföret är så gott man kan önska sig. Sjön har genom en enda nattfrost lagt sig, och ångbåtskommunikationen är alldeles spärrad. Skulle även lenväder inträffa och sjön ånyo gå upp, lär vi väl näppeligen något ångfartyg fortsätta sina resor för

i år. Vad man därför bland annat genom den häftiga vintern har förlorat, är avskedssaluten, fyra kanonskott, från vart och ett av fartygen Gustaf Wasa, Westmanland, Thorshälla och Yngve Frej, en ej ringa förlust, det är obestridligt, för var och en som älskar knalleffekter och i allmänhet plägar, vad man kallar, glädja sig åt smällen!

Insänt av Gunilla Hård

Vad är en fontang?

En kulen, lite småtrist höstdag satt jag och ordnade med mina släktdokument. Gjorde en del fynd, bland annat fann jag ett par papper där titeln var: VAD ÄR EN FONTANG?

Det var ett anförande som jag hållit i ämnet historia i dåvarande realskolans 3:e klass år 1953. Prydligt pränat med reservoirdenna.

Då kom idén att skriva om detta i Anbudet, en kuriositet som jag nu vill dela med mig av. Släktforskning och historia har beröringspunkter.

Näväl, vad är nu en fontang? Enligt uppslagsböckerna är det ”en egendomlig damfrisyr på 1600-och 1700 talet med under rubriken: Ett kapitel ur modedärskapens historia”.

Fontangen kom alltså till under 1600-talet och så här gick det till:

En skön 19 årig dam vid kung Ludvig XIV:s hov vid namn Marie-Angélique de Scorailles, hertiginna de Fontanges var med på en av det franska hovets jakter. Hon råkade då tappa sin hatt. I brist på bättre ersatte hon hatten med ett purpurfärgat sidenband, som hon knöt om sina vackra lockar. Så att de bildade en uppåtriktad vindruvsfrisyr. Alla hovdamerna uppträdde dagen efter i samma frisyr som hertiginnan Fontanges hade anlagt dagen före. Modet levde längre än den som varit dess upphov. Hertiginnan dog redan nästa år, nämligen 1681 i en ålder av endast 20 år.

Fontangen byggdes på och byggdes på och till slut liknade den snart ett torn av band och spetsar. Damerna tävlade om att få den så fin som möjligt. En del fontanger var över två fot höga.

Den sparsamme franske merkantilisten Colbert tyckte att det var alldeles onödigt att köpa så mycket spetsar och band från Italien och Belgien. Han föreskrev, att man inte fick ha så mycket spetsar och band i fontangerna, men utan resultat. Mot kvinnors fäfånga kämpade Colbert förgäves.

Fontangen var omåttligt populär bland damerna och snart var den deras förnämsta toalettdetalj. Den växte i omfång och blev högre och högre och smyckades med allt fler band och spetsar. Banden fick olika namn. De som hängde ner vid öronen, kallades t.ex. *confidéntes*, vilket lär betyda de påhittiga. På grund av fontangernas oerhörda dimension måste också bärstolarna göras rymligare och i Versailles fick man till och med öka höjden

på dörrarna för att hovets damer skulle komma igenom, när de var klädda i festdräkt.

Kung Ludvig XIV försökte förgäves hejda modets utveckling. Fontangmodet stod sig ända till 1712 då denna hårklädsels period fick ett lika hastigt slut som dess början.

Den 12 januari 1713 anlände till Paris en av England förnämsta aristokrater. Han hade sin hustru Paleotti med sig. När hon kom till Versailles, hade hon ingen fontang, utan bar i stället en låg frisyr med små bandrosetter vid öronen. Hovdamerna tittade med förvåning på henne. Dagen därpå hade alla slopat fontangen.

Gunilla Thörne

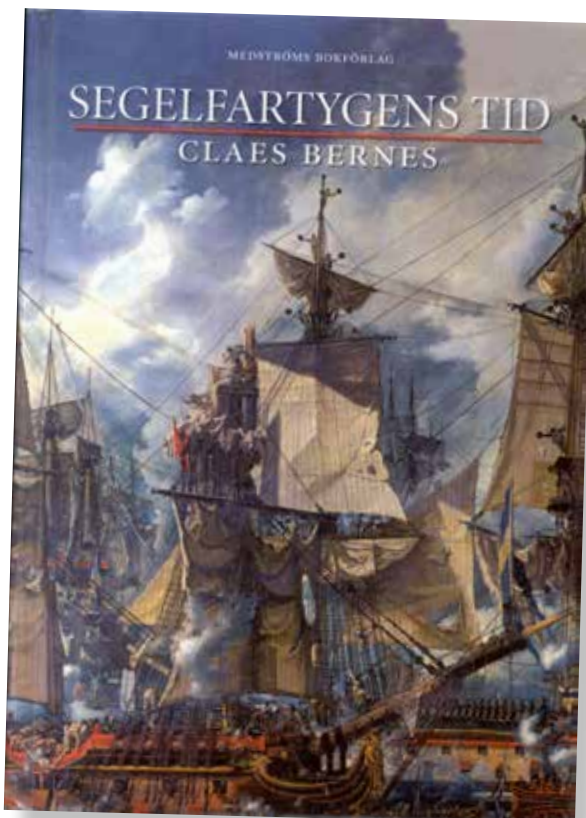

BOKTIPS!

Bland mina anor har jag några blekingska båtsmän. Genom att läsa Claes Bernes bok Segelfartygens tid har jag fått veta mycket om deras hårda levnadsvillkor både på land och till sjöss, i freds- och krigstid.

Hur var det ombord på örlogsfartygen, som var med i kriget mot Ryssland 1788-90 på Gustav III tid? Och hur var det att arbeta månader ombord på en fregatt, som i dåligt och hårt väder eskorterade svenska handelsfartyg till och från Medelhavet? Och att den svenska staten under många år betalade mutor till paschor i Nordafrika, för att svenska handelsfartyg inte skulle bli kapade av pirater i Medelhavet.

Det och mycket annat berättar Claes om i sin bok, som handlar om Sveriges örlogsflotta under 1700- och 1800-talen där medelpunkten är örlogsbasen i Karlskrona i Blekinge. Författaren har grundligt forskat i flottans arkiv och skildrar både intressant och skrämmande om livet för såväl höga befäl som båtsmän och skeppsgossar. De personer, vars levnadsöden som man får följa i boken, är dessutom anor till honom.

En mycket läsvärd bok som jag varmt rekommenderar. Boken finns att låna på Eskilstuna bibliotek.

Birgitta Karlsson

B

SVERIGE
PORTO BETALT
PORT PAYÉ

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsändes försändelsen med nya adressen på baksidan till:
ESSF, Dambergsgatan 1, 633 41 Eskilstuna

Studie-/forskarresa till Landsarkivet i Uppsala 10 maj

Landsarkivet omfattar Uppsala, Sörmlands, Örebro, Västmanlands och Dalarnas län.

Det blir guidning ”bakom kulisserna” av en arkivarie på Landsarkivet. Resan är tänkt som ett studiebesök för att visa vad som finns på ett Landsarkiv med speciell inriktning på domböcker. Övrig tid är för egen forskning,

Det finns datorer med bl.a. SVAR, Arkiv Digital och en massa Cd-skivor. Dessutom finns mikrokort med främst församlings- och domstolsarkiv i forskarsalen. Det finns även militära, juridiska (bouppteckningar, domböcker), polis-, fängelse- och medicinska arkiv.

Det är tillåtet att medföra dator och digitalkamera. Fotografering får endast ske utan blytt.

Egen lunchmat bör medtas. Det finns pausrum med mikro, kyl och automat för kaffe m.m.

Beställning och framtagning Beställning av handlingar sker i forskarexpeditionen. Personalen står gärna till tjänst med råd och anvisningar. Framtagning av originalhandlingar sker kontinuerligt under dagen.

Det material som filmats är tillgängligt på mikrokort i forskarsalen. Uppgifter ur kyrkoarkiven yngre än 70 år (sekretess-

Uppsala slott

gränsen) tillhandahålls av personal vid landsarkivets folkbokföringsavdelning.

Se mer info på www.riksarkivet.se/upsala.
Tänk igenom vad du vill ”leta” efter.

Avresa från Sveaplan kl. 7:30, ICA Ekängen 7:35, Strängnäs Multeum c:a 7:50.

Hemresan beräknas starta c:a kl. 17.00.

Kostnad för resan inkl. guidning (forskningen är gratis): **125 kr för medlem, för övriga 250 kr.**

Anmälan görs till essf.arr@telia.com. Alternativt till **Gunilla Thörne** på tel 0152-186 63 eller 0730 97 34 04 **senast den 15 april. Uppge påstigningsplats, mobilnummer och e postadress.**

Inbetalning av avgiften till Eskilstuna – Strängnäs Släktforskarförening, **Pg 73 81 41-1** i samband med anmälan. **Märk inbetalningen med ”Uppsala”.**

Medlemskortet för 2016

Gäller även för familjemedlem

Klipp ut efter den röda linjen!